

UZDRAVENÍ SETNÍKOVA OTROKA

Kázání ze soboty 21.9.2019 – br. Jiří Beneš

Mt 8,5-13

Příběh o uzdravení důstojníka okupační armády, který velí stovce vojáků, zaznamenává i Lukáš (L 7,1-10) a Jan (J 4,43-53), ale každý jinak. Jediné, co všechny verze spojuje je místo dění (Kafarnaum), hodnocení (byl to zázrak), kostra vyprávění a dvě postavy na scéně: Ježíš a důstojník (podle Jana úředník). Vždy se jedná o nemocného sluhu (možná syna, řec. *país*, tak to chápe Jan), tedy jiného vojáka, který je nepřítomen. Vždy je uvedeno, že Ježíš reaguje hned, že žadatel uvěřil tomu, co Ježíš říká a hned došlo k uzdravení sluhu. Sledovat tyto tři verze umožňuje všimnout si, jakým způsobem událost žila v paměti lidí, jak jednotliví evangelisté zacházeli s ústní tradicí a co je na vyprávěném příběhu oslovovalo.

Podle Matoušovy verze přichází důstojník za Ježíšem se záměrem využít Ježíšovu moc, neboli přichází s nevyjádřenou prosbou. Už tím, že Ježíše oslovuje „Pane“, vyjadřuje: (a) za koho Ježíše považuje: za někoho, komu se podřizuje, jehož vládu nad sebou akceptuje; (b) že je duchovně dál, než Ježíšovi souvěrci. Důstojník Ježíšovi jen popíše stav a Ježíš okamžitě reaguje (Mt 8,5) otázkou, kterou lze přeložit: mám ho snad jít uzdravit já? (Hájek: Matouš 1995, 204). Jakoby řekl: není to pod tvou úroveň? Nebo: mám se snad přestat věnovat svým pacientům (to rezonuje s příběhem kananejské ženy - Mt 15,21-28)? Jakoby právě pohanovi nechtěl jít vstříc a angažovat se v jeho problému. Lukáš tuto distanci mezi důstojníkem a Ježíšem ještě zesiluje, když uvádí, že k setkání důstojníka s Ježíšem vůbec nedošlo – prosbu zprostředkovávají (za pohana orodují) představitelé židovské komunity. Podle Jana Ježíš dokonce žádost o uzdravení odmítá, a jakmile úředník naléhá, Ježíš jej posílá domů se slovy, že zázrak již nastal (J 4,48-50).

Matouš i Lukáš uvedou, že po příslibu uzdravení důstojník (podle Matouše sám, podle Lukáše opět přes prostředníka) Ježíšovi v osobním setkání, v návštěvě dokonce brání. Ne snad proto, že si to rozmyslel, nebo že se zalekl Ježíšovy vstřícné reakce, nebo se zalekl tak významné návštěvy. On to vysvětluje tak, že si při Ježíšových slovech o sobě uvědomil něco podobného, co o sobě pochopil i marnotratný syn u prasat: co všechno nezvládne a jak moc Ježíše potřebuje. To je první zázrak, který Ježíšovým vstupem do dění nastal: snaha využít Ježíše důstojníka poznamenala. Změnilo se jeho sebehodnocení, sebezpetí, sebevědomí. Přestal se cítit jako velitel, protože pochopil, že zde velí někdo jiný. A on je dostatečně pokorný na to, aby si to přiznal a aby se tomu podřídil. Ježíš jej zcela přemohl a to slovem, které pronesl a které důstojník připodobňuje vojenskému rozkazu. Díky Ježíšovu slovu se důstojník stal ve svých očích někým jiným, než byl. Slovo Ježíšovo opět prokázalo, jaký potenciál je v něm ukryt. Došlo k přeprogramování důstojníka stejně, jako tomu bylo např. u Zachea. Jan to vyjádří slovesem „uvěřil“.

Když pak důstojník vysvětluje, proč není třeba Ježíšovy návštěvy, vychází patrně ze své zkušenosti s Ježíšovým slovem. Ježíšovo slovo jej přemohlo, ovládlo, proměnilo jeho obraz sebe sama, resp. zpokornělo jej a uzdravilo jej z jeho sebevědomí. A toto slovo stačí na to, aby byl uzdraven i jeho sluha. Argumentuje tím, že jako důstojník moc slova zná a používá. Jenže zde důstojník nic nezmuže, důstojníkův rozkaz nefunguje. Zde musí nastoupit vyšší šarže a tou je Ježíš – sluhu má na povel už jen Ježíš. Důstojník svého sluhu delegoval do kompetence Ježíšovy (U Lukáše je zástupnost několikastupňová). Ježíš se tomu diví, protože slyší tuto excelentní teologickou reflexi z úst, odkud by ji nikdo nečekal: z úst důstojníka a pohana, nikoli z úst učitele náboženství, tj. zákoníka či farizeje. Důstojník již ví něco, co

Boží lid zatím neví: že Ježíšovo slovo působí i na dálku. To znamená: působí i přesto, že ten, na koho bude působit, jej vůbec neslyší, protože není přítomen a nijak se v tom neangažuje. Moc Ježíšova slova je absolutní, protože není závislá na Ježíšově přítomnosti ani na schopnosti slyšet tato slova. To je charakteristické pro slovo Hospodinovo (Ž 33,9; 107,20; 148,5).

Ježíš tomuto vyznání víry přitakává, neboli potvrdí to, co důstojník říká. Tak to je. Důstojník to vystihl zcela přesně. Ježíš k tomu doplní ještě jeden rozměr, který důstojníkovi zůstal skryt, a sice že to, co důstojník projevil, je víra. Důstojník neví nic o víře, kterou Ježíšovi věří. Je to Ježíš, kdo jeho výpověď o moci Ježíšových slov označí za víru. A tato důvěra Ježíšovu slovu je první výpověď o víře v NZ. Důležité není to, že důstojník o své víře neví (věří a neví, že věří). Důležité je, že o jeho víře ví Ježíš a slovy „*tak velikou víru jsem v Izraeli nenalezl u nikoho*“ (Mt 8,10), „*tak velikou víru jsem nenalezl ani v Izraeli*“ (L 7,9; srov. Mt 15,28) ukazuje, jak víra vypadá, co víra je. Dává jej za příklad. Důstojníková víra je větší, než víra náboženských lidí tradičně s vírou spojených, protože důstojník důvěruje tomu, co Ježíš teprve řekne. A tuto skutečnost ještě násobí fakt, že důstojník nebyl Žid (L 7,5), nýbrž možná Říman, možná syrský Řek. Nemusíme tedy o své víře vědět, nemusíme ji umět měřit. Stačí, budeme-li důvěřovat tomu, co Ježíš říká a spoléhat na moc jeho slov.

Jen Matouš (8,12) dodává Ježíšův výklad celé události. Důstojník je příkladem toho, co se bude dít. Důstojník je předjímkou nových poměrů, nového uspořádání. Je postavou, která má budoucnost, se kterou se počítá. Jeho víra, nikoli jeho původ jej katapultovala ke stolu mezi „*Abrahama, Izáka a Jákoba*“, tedy do „*království nebeského*“ (praotcové jsou podobni důstojníkovi svým neizraelským původem). Takoví lidé jako setník tam budou a ti, pro něž to bylo připraveno, nikoli. Ti „*budou vyvrženi*“ (trpný rod) „*ven do tmy, kde bude pláč a skřípění zubů*“. To není okrajové sdělení. Ježíš je opakováním zdůrazňuje ještě v Mt 13,42; 13,50 22,13; 24,51; 25,30. V Lukášově verzi příběhu o setníkově sluhovi to však Ježíš neuvádí, ale uvádí to v L 13,28-29. To jsou znepokojivá slova, která se mohou, ale také nemusí týkat smrti. Ježíšova slova „*nemusejí nutně mínit nějaké muky pekelné, nýbrž ... lítost a vztek, že jsme něco propásli; že jsme se sami o cosi připravili – a právě zůstali venku*“ (Mrázek: Matouš 2011, 123). Kromě těch, co nevěří jako důstojník, budou úděl „*pláče a skřípění zubů ve tmě*“ sdílet i ti, kdo představují „*pohořelí a dopouštějí se nepravostí*“ (Mt 13,42), ti špatní a zlí, kteří omylem uvízli v síti (Mt 13,50), člověk na svatbě, který není vhodně oblečen (Mt 22,13), služebník, který si užívá, je agresivní (bije), hoduje a pije s opilci tam bude spolu s pokrytci (Mt 24,51) a neužitečný služebník, který neinvestoval, zakopal a vymlouval se (Mt 25,30). A Lukáš k tomu přidává i ty, kdo se dopouštějí bezpráví (Lk 13,28-29).

Matouš jako jediný uvádí na závěr příběhu Ježíšova slova, jimiž podmiňuje záznak důstojníkovou vírou: jakoby napřed musel uvěřit a pak nastane uzdravení. Ale to je zvláštní, neboť předtím o důstojníkovi Ježíš řekl, že již věří a Jan to dokonce uvádí naopak: že jej Ježíš uzdravil, informoval o tom důstojníka a ten tomu pak uvěřil. Tím se to v zásadě ale nekomplikuje. Ježíš totiž deleguje konečný efekt na důstojníka: znemožňuje mu být pouhým pozorovatelem. Výzvou k víře (Mt 8,13) jej vytahuje na scénu: stane se to, čemu věříš. Ježíš jej bere do party a důstojník se se svou vírou stává součástí Ježíšova lidu již nyní. Tím, že na důstojníka Ježíš mluví jako na svého člověka, kterému důvěruje a kterého vyzývá věřit dál, celý příběh vrcholí. Ale příběh má více důležitých prvků. Shrňme si je:

- a) pohan potřebuje Ježíše – důstojník jej bere vážně;
- b) důstojník projeví velkou odvahu, když překročí svůj stín (náboženské hranice) a domáhá

se toho, nač nemá právo (podobně Mt 15,21-28);

- c) důstojník svěří velení v případě, kde jeho slovo nefunguje, Ježíšovi. Tím, že jej uzná za svého Pána, deklaruje svou proměnu. A důvěrou Ježíšovu slovu dochází k jeho konverzi;
- d) důstojník věří za někoho jiného, za svého sluhu, zástupně. Svou vírou pomáhá sluhovi;
- e) věřit znamená nechat Ježíše, aby události řídil a důvěřovat tomu, co Ježíš říká a řekne. V tom je důstojník příkladem pro posluchače příběhu;
- f) vírou důstojník vstupuje do budoucnosti: vírou se otevírá budoucnost i pohanovi. Důstojník je prvotinou nového Božího lidu.

Amen